

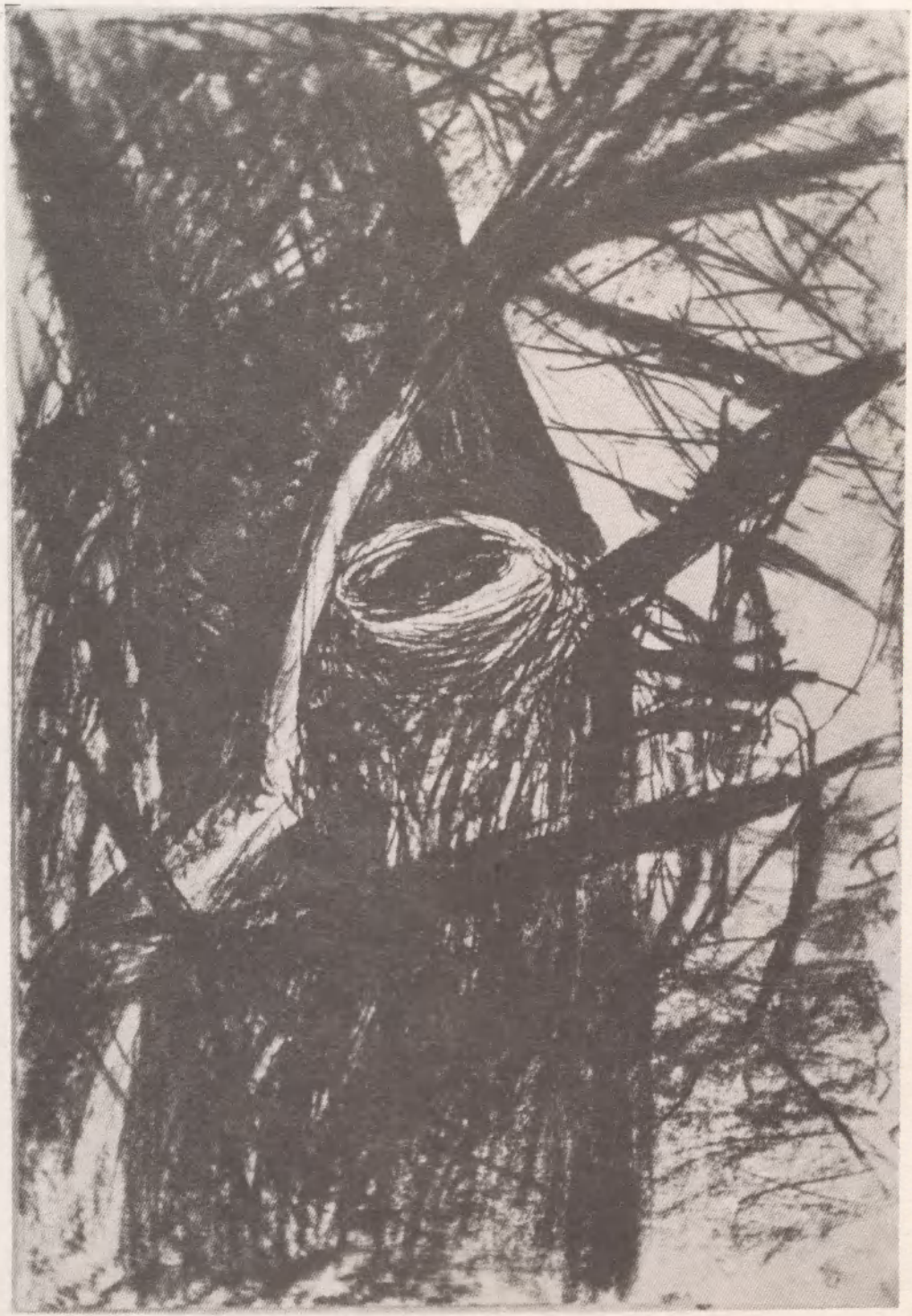
MHB 1664

VILÁG

va.kok

90. június

Tartalomjegyzék

Bartha Zsuzsanna: Elnökségi tudósítás	3.
Képviselőnk: Dr. Szigeti György	7.
Sajtófigyelő	8.
Kitekintő	9.
Sült hús okozta májrák	
A tudomány világából	10.
Közlekedési rovat	12.
Könyvismertetés	13.
Vak költők versei	15.
Válogatás külföldi irodalmi termékekből	17.
A görög művészet	20.
Zenei rovat	28.
Humorsarok	26.
A majomról, amely megitta az orvosságot	27.
Bonaventure Des Periers írása	
Levelezői rovat	28.
Ifjúsági rovat	29.
Sportrovat	29.
Közérdekű közlemények	31.
Kérés a vak és siket fiatalokért	32.
Hirdetésök	33.

Új címlapunk **Kusztos Endre** grafikus műve

A Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének folyóirata

Felelős kiadó: Erhartné dr. Molnár Katalin főtitkár

Felelős szerkesztő: Bartha Zsuzsanna

Kiadóhivatal 1146. Budapest, Május 1. út 47.

Telefon 1-210-440/14 mellék

ISSN

0209-6765

*Tisztelettel és szeretettel köszöntjük
a pedagógusokat pedagógusnap
alkalmából*

a szerkesztőség

3

Bartha Zsuzsanna Elnökségi tudósítás

A VGYOSZ Központi Elnöksége 1990. május 31-én ülésezett, s négy napirendi pont került megvitatásra.

Hiányzók: Csengeri József, Forró József, dr. Hohl József, dr. Kiss László.

Itt kell megemlítenem, hogy az elnökség jelenlévő tagjai úgy határoztak, hogy az év végén kigyűjtik az elnökségi tagok hiányzásait és indokolt esetben a jövő évi küldöttközgyűlés elé viszik a kérdést. Ugyanis a folyamatos és hatékony munkát nem egy esetben gátolta és gátolja, hogy a hiányzók száma következtében az elnökség határozatképtelen.

1. napirendként a VGYOSZ Nógrád megyei szervezetének titkára, Szóó Gyula számolt be a megye helyzetéről. Az írásos beszámoló kivonatát mellékletként közlöm. Itt pedig az elnökségi tagok kérdéseit és a szóbeli kiegészítő válaszokat ismertetem.

Szabó József az írásos beszámoló alapján úgy vélte, hogy „Nógrádban helyén vannak a dolgok.” Kérdése a tanácsi adományokra és a foglalkoztatási gondokra vonatkozott.

Szóó Gyula válaszában elmondta,

hogy bizony a tanácsok nem mutatkoznak túlságosan adakozónak, s a hivatalok mindenütt a várakozás álláspontjára helyezkednek. Nógrádban a munkaerő foglalkoztatása komoly nehézségekbe ütközik a látó emberek vonatkozásában is, s különösen érvényes ez a látásfogyatékosokra. Sok üzem és bánya kerül átszervezésre, illetve megszüntetésre. Ennek kihatásait pedig a látássérült dolgozók is érzik.

Erhartné dr. Molnár Katalin javasolta, hogy a megyei szervezet vegye fel a kapcsolatot a Szegedi Fonalfeldolgozó Vállalat igazgatójával, Marosi Lászlóval, aki — a múlt havi elnökségi ülésen elmondottak szerint — segítségükre lehet a bedolgozói rendszer kibővítésével a foglalkoztatási gondok csökkentésében. Lak István aziránt érdeklődött, hogy milyen a megyei szervezet kapcsolata a VERCS (Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportja)-csel.

A válaszból kiderült, hogy az idén csak egy felnőttkori látássérült személy érdeklődött a tanfolyam iránt, de később ő is meggondolta a részvételt.

4

Ekkor hangzott el az is, hogy a Braille-írást csak kevesen ismerik és használják, lévén a tagság zöme idős ember.

Szöke László dr. kérdésére megtudhattuk, hogy a 754 fős tagságból 130 fő előfizetője a Vakok Világának.

Dr. Molnár Antal, a Fővárosi Kéfé- és Seprűgyártó Vállalat keretein belül tájékozódik afelől, hogy miként segíthetnének a nógrádi foglalkoztatási nehézségek orvoslásában.

A Nógrád megyei szervezet beszámolóját az elnökség egyhangúlag jegyzőkönyvi dicséretben részesítette.

2. napirendként a VGYOSZ Fejér megyei szervezete titkárának, Hacsek Józsefnek a beszámolója következett. Az írásos beszámolót ugyancsak mellékletként kivonatossan ismertetem.

A szóbeli kiegészítésből kiderült, hogy Székesfehérvárott felszerelték az első hangjelzéses lámpát, s remélhetőleg számuk gyarapodni fog. Az is örvendetes tény, hogy az adományokat sikerült növelni. A legnagyobb nehézséget az okozza a megyei szervezetnél, hogy az elnökségük munkájában nincs munkamegosztás, s valójában minden teher a titkár és az adminisztrátor vállára nehezül.

Kuminka Györgyné — a VGYOSZ elnöke — elsőrendű feladatnak jelölte meg a Fejér megyei szervezet elnökségének aktivizálását, s amennyiben ez nem jár eredménnyel, úgy akár az idő előtti újbóli választást.

Többen az elnökség tagjai közül köszönetüket fejezték ki Hacsek Józsefnek azért, hogy tavaly télen „merete” vállalni a titkári funkciót és hogy legjobb szándéka és tudása szerint

igyekszik munkáját végezni.

Az első két napirendi ponthoz meghívottként jelen volt Elekesné Horváth Márta, a megbízott Rehabilitációs Osztály vezetője is.

3. napirendként Gubuznai Imre a Braille-nyomda vezetője számolt be a nyomda helyzetéről.

A legfontosabb tudnivalók a következők.

Jelenleg 7 fő dolgozik a nyomdában. Ez a létszám elegendő, s a számítógépre való áttérés is könnyíteni fogja a munkát.

Az 1989. év először felolvasói gondokkal kezdődött, majd folytatódott azzal, hogy sem a Zenei, sem pedig az Irodalmi Értesítőnek nem volt szerkesztője. Természetesen így ez a két folyóirat hosszabb ideig szünetelt. Az örömteli esemény az volt, hogy megérkezett a régóta várt rotációs nyomdagép és a lemezíró. Minden remény szerint mindkettőt hamarosan üzembe állítják. Az NSZK-ból várnak egy mérnököt, aki a gépet beüzemeli, illetve a dolgozókat betanítja a kezelésre. Az új gépek üzembeállítása új feladatokat jelent a folyóiratok szerkesztőinek is — elsősorban a kéziratok minőségére és formájára vonatkozóan —, ezért szükség lesz egy közös értekezletre.

Úgy néz ki, hogy ebben az évben megoldódik a felolvasógond. Azonban az 1990. év váratlanul súlyos problémákkal kezdődött. Előbb a lemez-, majd a papírhány bénította meg a nyomda munkáját. (A lemezhiány a Székesfehérvári Könnyűipari Fémtermékek monopóliumhelyzetéből adódott.)

A rádió- és tv-újság kivételével semmiféle pontírási anyag nem készülhetett el. Igen komoly erőfeszítések árán sikerült megszüntetni a hiányokat, s mint már az olvasók is meg-

tapasztalhatták, szinte „naponta” kapják az elmaradt pontírású Vakok Világát. Remélhetőleg a nyári összevont számra sikerül utolérnünk magunkat.

Az elnökség megköszönte a beszámolót és úgy döntött, hogy Gubuznai Imre nyomdavezetőt jegyzőkönyvi dicséretben részesíti. Mint a Vakok Világa szerkesztője én is itt szeretném megköszönni Gubuznai Imrének és a nyomda dolgozóinak azt, hogy szerkesztői munkámhoz mindig készséggel nyújtanak segítséget és jóindulattal kezelik a munkavégzésből adódó esetleges tévedéseket.

4. napirendi pontként a Braille-Emlékérem Bizottság vezetője ismertette a Braille-émlékérmekre tett javaslatokat. Az elnökség név szerint áttekintette a jegyzéket. Volt, ahol élt változtatási jogával és végül is elfogadta a 20 főre tett javaslatot. Az emlékérmek átadására az őszi taggyűléseken kerül sor. Ezen az ülésen maximális egyetértéssel hozta meg az elnökség azon határozatát, miszerint a VGYOSZ szabad felhasználású adományszámlájáról 1990. december 31-ig havi 5 ezer forint összeggel járul hozzá dr. Szigeti György — parlamenti képviselőnk — felolvasatási költségeihez. Jövő évben a kérdést újratárgyalják.

Bejelentések következtek:

— az EBU (Vakok Európai Szervezete) őszi közgyűlésére Lisszabonba a főtitkár és az elnök — az EBU Alapszabálya szerinti nemzeti tagok — utaznak kísérőkkel.

A VGYOSZ kérte a MALÉV-et, hogy a hivatalos konferenciákra történő utazásokhoz nyújtson kedvezményt látássérült küldötteinknek. Nem zárkóztak el a kérés elől, s remélhetőleg rövidesen szerződéskötésre is sor kerül.

— A Távközlési Igazgatóság egy

alapítványt hozott létre, s ebből biztosítanak rászoruló tagjainknak a telefonok ingyenes beszerelését.

— Ecsedi Csaba sorstársunk egy tervezetet nyújtott be — Teletext kis BraiLab-bal való olvasása —, melyet egy szakértő bizottság fog elbírálni.

Végezetül Kuminka Györgyné tájékoztatta röviden az elnökséget az 1990 májusában az NDK-ban, Magdeburgban megrendezett Fehérbot hete az NDK-ban elnevezésű programról. Tapasztalatairól lapunk következő számában részletesen tájékoztatja az olvasókat.

Melléklet

A VGYOSZ Nógrád és Fejér megyei szervezeteinek titkárai által az elnökségi ülésre benyújtott írásbeli beszámoló kivonatoltság ismertetése

1. Nógrád megye

A szervezet taglétszáma 1990. március 31-én 754 fő, melyből 22 fő gyengénlátó. A 14 éven aluli kiskorúak száma 9 fő. A tagok mintegy 70 százaléka 50 éven felüli.

A megyei szervezetnél hosszú évek óta nincs tagdíjhátralékos. Elnökségi üléseket negyedévenként igyekeznek tartani. Nagy veszteség volt a megyei szervezet tagságának és vezetőségének Mihály Sándor elnök 1989. júniusában bekövetkezett halála. Helyére Szabó János sorstárs került, aki nagy szorgalommal igyekszik betölteni e funkciót.

A megyei szervezet minden évben Bükkszékre rendez kirándulást.

A hónap minden első hétfőjén 13 órától klubösszejövételre kerül sor.

A vezetőség december hó első felében karácsonyi ünnepséget rendez

az idősek és a kiskorú látássérültek részére a PALÓCKER támogatásával. A megyei, a városi, illetve a községi tanácsok családvédelmi csoportjaival jó kapcsolatot építettek ki. Ugyanez mondható el a Közlekedésbiztonsági Tanáccsal kialakított együttműködésről is.

A megyei és a városi Vöröskereszt is hathatós támogatást nyújt a szervezetnek. A városi Rehabilitációs Bizottság falugyűlésein rendszeresen részt vesz a nógrádi szervezet.

A megyében a látássérültek foglalkoztatása korábban is nagy problémát jelentett. Jelenleg pedig szinte lehetetlen a munkábaállítás, mert a bányák megszűnnek és az üzemeknél a munkaerőleépítés folyik.

A fenálló nehézségek ellenére egy vak és egy gyengébb tagot sikerült munkába állítaniuk. A megyében összesen 38 fő dolgozik, s alkalmi munkából 16-an élnek.

A különféle társadalmi szervek és a vállalatok anyagilag és természetbeni juttatásokkal is komoly segítséget nyújtanak a Nógrád megyei szervezetnek.

2. Fejér megye

1989. január 1-vel változás történt a megyei szervezetnél Gibba Andor halála miatt. Ekkortól a titkári teendőket Hacsek József látja el. A titkár legfőbb segítője Csabafi Gézáne adminisztrátor.

A tagság nagyon szétszórta, mintegy 91 településen él a megyében. A tagokkal elsősorban levelezés útján tudják a kapcsolatot tartani.

A tagság túlnyomórészt az idősebb generációhoz tartozik. A tagság létszáma 1989. januárjában 657 fő, melyből 342 nő, 315 férfi. Ez év áprilisára az összlétszám 712 főre gyarapodott — 360 nő, 352 férfi.

A rászorulóknak az eltelt időszakban 48 ezer forint segélyt juttattak a társadalombiztosításon keresztül. A tavalyi évben nem volt tagdíjhátralékos, s az idén is szépen teljesítik a befizetéseket.

A tagság szétszórta való elhelyezkedése következtében körzeti csoportok kialakítására nincs lehetőség a megyében.

Dunaújvárosban, ahol ezt a létszám megkívánja, rövidesen egy bizalmi fogja ellátni a teendőket. A megyei szervezet igyekszik segítséget nyújtani a tagságnak az új rendelkezések értelmezésében. Az elnökség munkája nem kielégítő. Az elnökség tagjai — az elnök kivételével — teljes munkaidőben dolgoznak, s így nem tudnak tevélegesen részt venni a munkában.

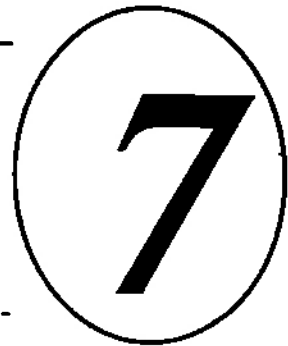
Van néhány látó aktívájuk, akik nagy segítséget jelentenek a vidéki tagokkal való kapcsolattartásban. az elmúlt évben a megyei és a városi tanácsoktól is hathatós anyagi támogatást kaptak, mely összegekből a rendkívüli kiadásokat fedezik.

Már most komoly gondot jelent a káderutánpótlás. A jelenlegi titkár 1992-től nem fog újabb öt évet elvállalni. Kora miatt (76 év) ez felelőtlenség lenne.

Kulturális tevékenységről és klubéletéről a tagság nagyfokú passzivitása miatt nem lehet beszélni.

Máriás Andrásné Képviselőnk: dr. Szigeti György

1944-ben születtem, Pécsen. 1962-ben érettségiztem. Ezt követően a Pécsi Tudományegyetem jogi karán szereztem diplomát, 1967-ben summa cum laude

minősítéssel. Utóbb jogtanácsosi szakvizsgát tettem.

Egy munkahelyem volt a Pécsi, m. Városi Tanács VB. Szervezési és Jogi Osztálya, ahol gyakornokként kezdtem, majd főelőadó, jogtanácsos voltam a választásokig.

Diákkoromban kémiai kísérlet közben elvesztettem látásomat, a középiskolát és az egyetemet már vakon végeztem.

Harminc éve vagyok tagja a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének, több mint húsz éve választott küldött, 1977-től az Országos Elnökség tagja. Szabaidóm csaknem egészét az egyesületi munkám köti le.

Családi indíttatáson túl, korai megvakulásom hozta magával és morálisan megerősítette, hogy sorstársaim gondjaival együttérzek. Célom olyan társadalmi, gazdasági program támogatása, mely gondoskodik, hogy nehéz helyzetüket méltósággal elviselhessék.

Dr. Szigeti György bemutatkozása után pár kérdést teszek fel képviselői mandátumával kapcsolatban.

— *Képviselő úr, kérem tájékoztasson bennünket arról, hogyan lett ön a parlament tagja.*

— Összel a választást megelőző időszakban a VGYOSZ meghívta a különböző pártok vezetőit, hogy tájékoztassák tagságunkat programjukról, választási elképzeléseikről. A ma két vezető párt képviselőjében az MDF-től Kulin Ferenc, az SzDSz-től Rajk László és Tölgyessy Péter adott tájékoztatást, illetve vette fel a kapcsolatot szövetségünkkel. A pártokkal való találkozásokon minden esetben felme-

rült a vakok képviselőinek szükségessége a parlamentben.

Ezt az igényt Tölgyessy Péter vette figyelembe és felajánlotta az SzDSz országos listáján való jelölés lehetőségét.

A kampány beindulásakor felkérték a szövetség elnökségét, hogy jelöljön ki egy tagtársat, akit alkalmasnak tart képviselőjelöltnek.

Az elnökség engem tisztelt meg választásával.

— *Mit kell tudnunk a képviselői mandátumról, mi a képviselő feladata ma?*

— A mandátumok mindegyike ún. nem kötött mandátum, tehát a képviselő állásfoglalásaiban szabad. A képviselői munka ma alapvetően felelős törvényhozói munkát jelent, vagyis megszűnt a „kijáró képviselő” kétes fogalma. Nagyon fontos a bizottságok szerepe, mondhatjuk meghatározó. Gyakorlatilag a bizottságokban fogalmazódnak meg az álláspontok és ütköznek az érdekek. A plenáris üléseken hozott határozatok a bizottságokban formálódnak. Mindezt tudva számomra alapvetően fontos, hogy részt vehetek az egészségügyi és szociális bizottság munkájában és képviselhetem sorstársaimat.

— *Hogyan változott meg élete a képviselői munkával, milyen elfoglaltságot és mekkora lekötöttséget jelent?*

— Mint az életrajzomból is látható, pécsi vagyok, de a jövőben nyilván több időt töltök Budapesten, mint Pécsen. A parlament folyamatosan ülésezik, vagyis kedd és csütörtök a plenáris ülések napja. A bizottsági munkát hétfőn és szerdán látom el minden héten. Marad a péntek és a hétvége, amikor is felkészülhetek a következő hétre. A képviselői munka mellett természetesen más munkát ellátni, hivatást gyakorolni felelősséggel nem lehet.

— *Beszélgetésünk végén a magam nevében és a V.V. olvasóinak nevében is sikeres és eredményes képviselői munkát kívánok Önnek.*

8

Sajtófigyelő

Sikeresen szólt a szív

Magyar gyerekek léptek fel az ENSZ palotában

(Esti Hírlap, 1990. május 02.)

Izgalommal készültek első New York-i föllépésükre koncertkörútjukon a Szól a szív alapítvány ifjú zenészei, a helyszín ugyanis az ENSZ-palota auditoriuma volt. Mi tagadás, mindannyian némi megilletődöttséggel léptünk be az eddig a nagypolitika magas fórumaként ismert épületbe.

New Yorkot azonban előntötte a hőhullám, ám a légkondicionált teremben nem ettől volt forró a hangulat; a magyar gyerekek remek szereplése igazi nagy sikert aratott. A legkülönbözőbb nációk képviselőit helyet foglaló közönség őszinte elismeréssel fogadta játékukat.

Dr. Bánlaky György, a New York-i magyar főkonzul nyitotta meg az eseményt, bemutatva a Szól a szív alapítványt. Beszélt a Budapesten működő vakok általános iskolájáról, majd néhány szóval megismertette a közönséggel a szereplőket. Bokody Gergely, Vekes Erzsébet, Pátkai Imre, Oláh Vilmos, Sárosi Péter, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola előkészítő tagozatának és a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolának legtehetségesebb növendékei közül valók. A koncert lírai jelenetettel zá-

rult: a csoport két vak zongorajátékos, a tizenkét esztendőes Érdi Tamás és tanára, Németh Tamás játszott négykezesen.

Hogy került sor erre a különleges fellépésre? Ábrahám Ferenc, a magyar ENSZ-misszió munkatársa, az Emberjogi Szociális Kérdések ENSZ Bizottságának magyar referense elmondta:

— Az UNICEF végrehajtó tanácsának ülése épp azon a napon fejeződött be, szerencsés egybeesésként, amikor Osztroviczky Tibor a New Yorkban élő magyarok jótékony célú egyesületének alelnöke, aki a Szól a szív alapítvány vendégszereplését szervezte, följajánlott egy koncertlehetőséget a gyermekművészeknek. A magyar zenésznövendékek föllépése így New Yorkban az UNICEF végrehajtó tanácsának ülését zárta ünnepelesen.

Ábrahám Ferencről megtudtuk: a rendezvénynek különleges hangsúlyt ad, hogy most határozták el, hogy ez év szeptember végén a gyermekek érdekében világ-csúcstalálkozót tart az UNICEF. A gyermekek jogairól szóló egyezményt tavaly fogadta el az ENSZ közgyűlése, s várhatóan idén őszre a 21 állam ratifikálja azt, s egyidejűleg életbe is lép. A figyelem középpontjában a közép- és kelet-európai országok gyermekeinek helyzete állt, így hát különösen érdekes volt, hogy a záró ülészak záróakordjaként Magyarországról érkezett gyerekek szereplését üdvözölhették a színpadon.

A jól sikerült bemutatkozás után alkalmat kaptak a gyerekek és kísérőik,

hogy megcsodálják az ENSZ-palotát, s jelen lehettek, amikor a közgyűlés délutáni munkáját megkezdte.

**Romániai Magyar Szó,
1990. április 20.**

Nagydíjat kapott az idei genfi találmányi kiállításon a vakoknak szánt speciális golyóstoll. Mint ismeretes, a két francia feltaláló alkotásának lényege, hogy a különleges tintával működő golyóstoll nyoma a papíron három perc alatt megszárad, enyhén kidomborodik és így könnyen tapintható. Szakértők véleménye szerint az újfajta pix a Braille-írás feltalálása óta a legfontosabb megvalósítás a világtalanok számára.

Mai Nap, 1990. május 14.

Kolumbusz levele

„A sevillai világkiállítás minden látogatójának szeretnénk átnyújtani azt a levelet anyanyelvi fordításban, amely-

ben annak idején Kolumbusz Kristóf jelentette a spanyol királyi udvarnak az Újvilág felfedezését.” — mondták az EXPO 92 sevillai szervezőtestületének vezetői. Eddig kétszáz nyelven készült el a fordítás. A még hátralévő időben háromszáz újabb fordítás készül el. Az Amerika felfedezésének félezredik évfordulójára is emlékeztető világkiállítás látogatói tehát ötszáz nyelven olvashatják a különleges történelmi dokumentumot. Ha a terv megvalósul, akkor a Biblián és az ENSZ Emberi Jogok Nyilatkozatán kívül ez lesz a legtöbb nyelvre lefordított szöveg.

Az elképzelések szerint az ötszáz évvel ezelőtti spanyol földön élt mórak és zsidók korabeli nyelvére is lefordítják a levelet, melynek szövegét napjainkban a vakok számára Braille-írással angolul és spanyolul is előkészítik. Készül a calo (a spanyol cigányok egyik nyelvjárása) fordítás is.

Kitekintő

Sült hús okozta májrák

**(Élet és Tudomány
1990. május 11.)**

A hús sütésekor olyan fehérjeszármarazékok jönnek létre, amelyek a sejteket — köztük a májsejteket — daganatossá alakítják át. Régóta vizsgálják a kutatók, hogy ezek a rákkeltő anyagok miképp avatkoznak bele az egészséges májsejtek működésébe. Minthogy ezek a vegyületek módosí-

tani tudják a baktériumok örökítő anyagát (DNS), magától értetődött, hogy bizonyára a májsejtekben is mutációt (hirtelen bekövetkező, örökletes változást) idéznek elő.

Dr. Szentirmay Zoltán, az orvostudomány kandidátusa, az Országos Onkológiai Intézet kóronctani osztályának főorvosa közelmúltbeli tokiói tanulmányútja során azt vizsgálta, hogy a hús sütésekor keletkező 2-amino-3,8-dimetil-imidazo (4,5-f) quinoxalin miképp okoz májrákot. Megfi-

10

gyelte, hogy a daganatos májsejtekben tartósan aktívált állapotban van az a gén, amely az egészséges sejtekben részt vesz a sejtosztódás szabályozásában. Ez új felismerés, hiszen azt régebben is tudták, hogy ha ez a gén a 8. kromoszómában lévő rendes helyéről a 22. kromoszómába helyeződik át, annak ugyanúgy daganat lehet a következménye, mint amikor a gén a saját kromoszómájában marad, de megsokszorozódik. Mint-hogy a Szentirmay doktor által vizsgált daganatos májsejtekben sem génáthelyeződés, sem génsokszorozódás nem következett be, figyelme a mutációra terelődött. Kiderült, hogy az említett gén (c-myc) egy ponton (egy bázisnál) megváltozott: a timin helyett citozin volt az öröklő anyagban. Erre a báziscserére a májsejt DNS-ének azon a részén került sor, amelyikhez szabályozó fehérje tud kapcsolódni, s ilyenkor a c-myc nem működik. Rendesen csak olykor-olykor működik ez a génszakasz a sejt normális működését biztosítandó, ha ellenben a szabályozófehérje egyáltalán nem tud hozzákötődni, a c-myc gén állandóan aktívált állapotban marad, s ekkor a sejt a daganatos sejtre jellemző tulajdonságokat mutatja.

E fölfedezésnek abban van a jelentősége, hogy az egészségesnek látszó májsejtben rá lehet akadni az említett gén aktívált formájára, ekképp idejében felismerhető a rosszindulatú daganat kialakulásának a veszélye. De arra is lehetőség kínálkozik, hogy olyan nukleinsavdarabot szintetizáljanak mesterségesen, amely végül is megakadályozza a c-

myc gél által kódolt fehérje képződését. Ezáltal bizonyára megelőzhető lesz a rosszindulatú daganat kialakulása.

A tudomány világából

(Az Élet és Tudomány 1990. május 25-i számából ollóztuk)

Az ólom tartósan károsít

Az Egyesült Államokban az 1970-es évek derekán 270 gyermek vérében és tejfogaiban megmérték, hogy mennyi ólmot tartalmaznak, egyidejűleg intelligencia-, figyelem-összpontosítási és más pszichológiai vizsgálatnak is alávetették őket. Megállapították, hogy azok, akiknél ez az érték viszonylag nagy volt, e vizsgálatokban társaiknál gyöngébben szerepeltek. Ez jól megmagyarázható azzal a közismert ténnyel, hogy az ólom — egy bizonyos értéken felül — az idegrendszert károsítja.

E 270 gyermek közül 132-t immár 19 éves korában újra megvizsgáltak. Megállapították, hogy akiknek vérében kisgyermekkorukban deciliterenként mintegy 30 mikrogramm és a tejfogaikban 12 milliomodrász ólom volt, 19 évesen hétszerte valószínűbben maradtak ki az iskolából, mint társaik, és olvasni tudásuk hatszorta valószínűbben maradt el két évvel korosztályuk tagjainak átlagától. A további vizsgálatok kimutatták, hogy ezek a fiatalok nehezebben fogják fel a tananyagot, többet hiányoznak az iskolából, szegényesebb a szókincsük, a nyelvtani szabályokat kevésbé jól al-

kalmazzák, a szemük és a kezük rosszabbul működik együtt, lassúbb a reakcióidejük és — további példaként — az ujjaik fürgesége is a társaiké mögött marad. (Ez utóbbi kísérletben azt számolják meg, hogy 10 másodperc alatt hányszor nyom le egy bizonyos nyomógombot.)

A kutatók e megismételt vizsgálatból azt a következtetést vonják le, hogy ha valaki kisgyermekkorában viszonylag sok ólomhatásnak volt kitéve, életében később is szenvedni károsodásának következményeit.

Az Egyesült Államokban 1976-ban még megengedhetőnek ítélték, ha a vérben deciliterenként 40 mikrogramm ólom volt. Azóta ezt az értéket 25 mikrogrammra csökkentették, és most az egészségügyi kormányservek ezt tovább, 10—15 mikrogrammra akarják leszállítani.

Az Egyesült Államokban használatos benzinben már nincs kopásgátló anyagként ólom, s 1978 óta a kohókban, a gyáraknak és a gépkocsiknak az ólomkibocsátása több mint 90 százalékkal csökkent. Az ország 98 helyén 1978-ban elvégzett mérésorozat szerint a levegő ólomtartalma nem érte el a köbméterenkénti 0,5 mikrogrammot. Mindazonáltal ólom lehet abban az ivóvízben, amely olyan vezetéken át érkezik, melyet ólommal forrasztottak össze, valamint a régi festékekből keletkező porban, vagy ólommal szennyezett vízből készített ételekben.

Washingtonban társaság alakult, mely azt akarja elérni, hogy az ólomgyártó vállalatokra külön adót vessenek ki, és a befolyó összegből újítsák fel az ólmot tartalmazó vízvezetékeket, és ólom nélkülivel váltsák fel az épületek ólomtartalmú festékeit.

A szaruhártya eltávolítása „hideg” úton

A bécsi műszaki egyetemen sikerült olyan eljárást kifejleszteni, amellyel a szem szaruhártyáját a donor szeméből szinte károsodás nélkül tudják eltávolítani és az átültetés céljaira rendelkezésre bocsátani. Ehhez ultrarövid hullámhosszúságú (legfeljebb 193 nanométeres) ibolyántúli sugarakat kibocsátó lézert alkalmaznak.

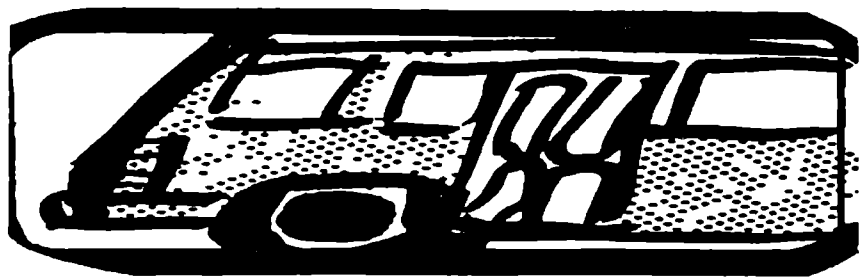
Ebben az úgynevezett „hideg” folyamatban anélkül válik le a szaruhártya a szem többi részéről, hogy a környező szövetekben a legkisebb kár esne.

Szaharov utolsó kívánsága

A Szovjetunióban azt tervezik, hogy felbocsátanak egy olyan mesterséges holdat, amelynek rádiótávcsövével csillagrendszerek és kvazárok rádiósugárzásait mérik majd. A tervek szerint a Radioasztron nevű űreszköz 10 méteres rádiótávcsöve karöltve működik majd földi rádiótávcsövekkel, s a kutatók remélik, hogy ezáltal nagyon pontos adatokhoz jutnak: a rádióhullámokat kibocsátó égi objektumokról.

Andrej Szaharov múlt év december 2-án, röviddel halála előtt levelet intézett a NASA igazgatójához, kérve, hogy az USA működjön közre az adatok összegyűjtésében. Dan Quayle, az USA alelnöke, mint az űrkutatási tanács vezetője most bejelentette, hogy országa teljesíti a Nobel-díjas szovjet fizikus- és polgárjogi harcosnak ezt az egyik utolsó kívánságát.

12

Közlekedési rovat

Gerdelics Ferenc

Közlemények

Az Állami Biztosító Pest megyei Igazgatósága 1986. augusztus 1-jei hatállyal megállapodást kötött a Budapesti Közlekedési Vállalattal.

E szerződés értelmében a BKV a havi bérletszelvényen elhelyezett és lebélyegzett 2,— Ft értékű AB-bélyeg ellenében a BKV közforgalmú járműveinek utasai az Állami Biztosítónál balesetbiztosítási védelemben részesülnek, ha a baleset a bérlet, igazolvány érvényességi területén következik be.

A kockázatviselés az utazás megkezdésekor kezdődik és az utazás befejezéséig tart. Az utazás akkor kezdődik, amikor az utas a BKV személyforgalmi célokat szolgáló területére lép, és tart annak elhagyásáig. Személyforgalmi célokat szolgáló terület: állomások, kikötők területe, megállóhelyek, járdaszigetek.

A biztosítás díjmentesen kiterjed mindazokra, akik jegyváltásra nem kötelezettek.

Szolgáltatások:

baleseti halál	50 000,— Ft
baleseti 100%-os rokkantság	100 000,— Ft

baleseti részleges egészség-károsodásnál a megfelelő hányada	100 000,— Ft
--	--------------

múlékony baleseti egészség-károsodásnál napi	50,— Ft
maximum 100 napi tartamra	
poggyász károsodása esetén	12 000,— Ft-ig.

Poggyászkárnak minősül, ha a biztosítottat érte baleset vagy sérelmére elkövetett rablás, illetve ha a közlekedési eszközt ért baleset következtében a biztosított poggyászát kár éri. Ékszerre, nemesfémre, készpénzre, értékpapírra, okmányra a biztosítás fedezete nem terjed ki.

Terjedelme miatt a szerződés teljes szövegének közlésére nincs módunk, úgy véljük, hogy a felsoroltak megfelelő tájékoztatást adnak.

A fent közölt balesetbiztosítás mindenütt érvényes a helyi tömegközlekedésben.

A Budapesti Közlekedési Vállalat tájékoztatása szerint az 1-es villamos meghosszabbított útvonalon Óbuda—Bécsi út és Thököly út között 1990. július 1-től közlekedik.

A fenti időpontban a piros 55-ös járatát megszüntetik.

A fekete 55-ös új végállomásai: Népliget és Thököly út.

A járat a Thököly út után a Hungária körút, az Ajtósi Dürer sor, Május 1. út, Erzsébet királyné útja, Hungária körút útvonalon fordul vissza és az

Erzsébet királyné úton is lesz megállója.

Az 55-ös busz megszűnő járatának pótlására a III. kerület Római parttól az Árpád-híd pesti hídfőjéig Váci úti végállomással új járatot indít a BKV 106-os jelzéssel.

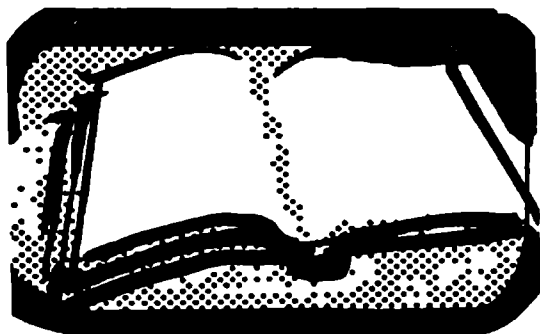
Szövetségünk Somogy megyei Szervezete 1990. május 4-én 17 h-kor a megyei szervezet irodájában közlekedésbiztonsági értekezletet szervezett.

Az értekezleten részt vett és előadást tartott a szövetség központja részéről Gerdelics Ferenc, valamint a Somogy megyei közlekedésrendészet baleset-megelőzési főelőadója, Tukora Gábor.

Az előadások után a jelenlévő mintegy 25 tagtárs számos problémát vetett fel a helyi és a megyei közlekedési gondokkal kapcsolatban.

A jelenlévő megyei szervezet elnökségi tagja és a rendőrség képviselője kölcsönösen megállapodtak abban, hogy a jövőben évente tartanak hasonló megbeszéléseket és a felvetődő problémák érdekében havonta találkozik Zsebi Károly elnökségi tag (közlekedésbiztonsági megbízott) Tukora Gábor úrral.

13

Dr. Domonkos János
Személyes állásfoglalásra készíti az olvasót

(Könyvismertetés)

Ház a Mosonyi utcában címmel kézbeillő könyvecske jelent meg néhány hónapja a Magvető Könyvkiadó Ra-re sorozatában.

Pátosz nélküli, egyszerű hitvallás ez a könyv a tisztességes emberről, az emberi tisztességről.

A pedagógus szerző: halk szavú ember. Barota Mihály néhány éve Szombathelyen él, de ismertebb a szabolcsi olvasók előtt. Pályája nagy része Nyíregyházához kötődik. Mostani regénye már a negyedik könyve. Az első a Gyermekvédelem Szabolcsban inkább tudományos műnek tekinthető; a második bölcső és bagoly

címmel látott napvilágot 1972-ben (melyről Illyés Gyula így írt levelében: „Okulással, s így örömmel olvastam el könyvét. Hiteles élményeket örökített meg... Épp a parasztság középrétegéről van kevés hiteles emlékezés. Ezt a réteget hol romantikusan, Gárdonyit félreértve, hol legyalázva, a politika kulákellenességével ábrázolták, mindenképpen hamisan. Ahogy maga az egyszerűre oktató gazdát — Édesapját — ábrázolja, az valódi kép ... ” 1975. VII. 15.) Ezt egy monográfikus írás követte 1981-ben Turi Sándorról, a híres paszabi tanítóról, néprajzkutatóról és múzeumalapítóról. Jelenlegi — negyedik művének — nyugtalanítóan

14

tragikus a felhangja. Egy kisember, egy tanár élete törött ketté. Nyugalma, becsülete, önbecsülése vált semmivé.

Napjaink irodalma bővelkedik 56 eseményeit feldolgozó írásokban. Így, ha újabb könyvvel találkozunk, felmerül a kérdés: vajon tud-e még valami újat, érdemlegeset mondani az olvasónak.

Barota e regényében erre törekszik. Választott módszereként nem elemzi ezeknek az éveknek társadalmi változásait. Megelégszik az események láttatásával, fly módon személyes állásfoglalásra készíti az olvasóját.

A korszak megváltozott és hiteles értékelése tette lehetővé Barota már régebben (1979) írt e művének kiadását is. A sok ötvenhatos témájú könyv között ez a regény — helyi vonatkozásai miatt — különösen értékes.

Az 1956-os forradalom idején Barota Mihály szerepet játszott a nyíregyházi rádióműsor összeállításában. Noha a bírósági tárgyaláson igazolódott, hogy ez voltaképpen a helyzet stabilizálását szolgálta — önmérsékletre, a polgárháború elkerülésére szólított fel — 1957-ben mégis a bíróság elé állították és a súlyosabb ítélettől az mentette meg, hogy a börtönben megbetegedett és ezért a budapesti Mosonnyi utcai rabkórházba került. Innen adódik a regény címe is. A rabkórházban töltött idő és az ottani élmények alkotják a cselekmény keretét.

Barota tulajdon ifjúságának egy traumatikus élményét vetette papírra, közre adva 1956 utáni megaláztatása, megszorítottatása históriáját. Dokumentumbőségű beszámoló. Egyszerűsége palléro-

zott. Elindít a gondolkodásban, miközben egy népből jött értelmiségi kálváriáját tárja elénk.

Izgalmas olvasmány. Főhőse sorsán keresztül árnyalt képet kapunk a magyar vidék legújabbkori történetéről az ötvenes évektől kezdve. Önéletrajzi indíttatású, de szélesebb társadalmi körképet ad. Történelmi aspektusból, személyes indíttatással vizsgálja a letűnt világot, mely a megélt élmények alapján válik hitelessé.

Kötetének fűlszövege tájékoztat: „A vádlott védekezésében előadja, hogy tettét egyedül népe sorsáért érzett aggodalma motiválta.”

A szociológiai töltésű kordokumentum, a regényes élettörténet, önéletrajz műfajokhoz kötődik. Egy középiskolai tanár szépirodalmi tette.

Könyvünk szerzője a Turai Sándorról írott doktori értekezésében (1973) — a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen — bebizonyította, hogy az irodalmi és a tudományos alkotás egymásnak nem ellentétes pólusai, hanem szerves kiegészítők lehetnek. Barota Mihály könyveiben, írásaiban a pedagógiai szépirodalom klasszikus hagyományai is fel-felcsillannak.

Karriert befutó tanítók, tanárok? Akadtak az idők során ...

De egyikük sem úgy boldogult, hogy megmaradt a katedrán. Megkérdezem: Van-e Magyarországon utca, melyet olyan pedagógusról neveztek el, aki mindvégig megmaradt az iskola szolgálatában? Napjainkban még kevés falu vagy város dicsekedhetik olyan jeles személlyel, aki odaadó szorgalommal, kiemelkedő eredménnyel dolgozott az embernevelés magasztos művén.

(Magvető Könyvkiadó, 1989.)

Vak költők versei

15.

Dani Ferenc

Örök tükör

*Az ég kék vizén fehér vitorlás hajók
Viszik éveim. Szelid nyugalom fogja
Marokra szívem, s szövi körül, mint a
pók.
Nem fáj, hogy viszi őket a Végzet sodra.*

*Elfogynak, tudom, egyszer a hajó-rajok
S szívem biborát a zord Halál lefogja,
De munkám, ha elmentem, holnap is
ragyog,
Visszatükrözi dal, rét, s a folyók habja.*

A ma asszonya

*Feltűnően szóke. Divatos.
Mint akácerdő, oly illatos.
Mégis komor. Merev. Enervált.
Alig húsz éves, és már elvált.*

Termékenység

*Ne írj sokat sebbel-lobbal,
Érd be kevesebbel, jobbal!*

Liptai Ferenc

Anna Frank naplójához

*Áttetsző, lenge árnyék!
Ha hűvödél, rád találnék
Ott, ahova elüldöztek
Gyilkosai az örömnél
S az irgalmatlan szenvedések*

*Szolgái,
a hóhérlegények.
Nyughatsz-e végre, ki a szeleknek
S fények játékát is úgy szeretted?*

*Hogy állattá lett az ember
Széttaposott életeddel
Bizonyítod, s ki a halálba
Veled hullott, mind ezt kiáltja.
Piruló hajnal, meg sem virradtál!
S hogy a sötétnek reményt se hagyjál,
Füstből, koromból rettentő palástot
Adott rád vértől megveszett világod.*

*Kinek ártott volna egy lányka
Élni kővándó éber álma?
S ha rátekintett egy-egy pribékje,
Mért nem esett meg rajta a szíve?
Hogy merte az magát embernek hívni
Ki látta őt éhen, s nem tudott sírni?
Szegény becsapott szíve! Ennyi
gonoszságot
El nem bírt viselni tiszta ifjúságod.*

*Miért siratlak? Mert fáj a szívem,
Mert meggyaláztak, mert ma is ilyen,
Vagy még pokolra érettebb az ember,
Hisz megbolondult: mindene a fegyver
És már nem egy fajnak, és nem is egy
népnek,
Az egész világnak készül az ítélet:
Hogy vesszen a „Másik”, csak az az egy
maradjon,
Aki uralkodhat, vagy az is belehaljon!*

*Ó, kedves Anna! A nagyobb Te voltál
Minden pribéknel és feljebbvalóknál,
Mert kik eltapostak mint valami férget,*

16

Meggyötört,
kifosztott szívedig
nem értek.

Szó szerint
lemondta utolsó
falatodról,

Egy másik életért, s
Te kidóltél a sorból.

Noha biztosan tudtad, hogy már ez is
hiába,

Te csak adni akartál, hát nem is vettek
számba.

De hogy is bírt teremni oly nemes virágot
A szenny és elvtelenség, melynek a bűn
sem ártott?

Nem látta az Isten, hát hagyta is
kiveszni,

Ott nőtt a sírokon, s nem vette észre
senki.

Hát mi tanulunk-e végre emberséget
Szemedből, s szívédőtől, mely korommá
égett?

Deres hasábok közé felrakattál
Kioltott élet — s Te is elhamvadta.

Gondoljunk vissza rád, lapozzuk fel
naplód

Tartva bűnbánatot, gyászolni is
marasztót!

Nekem pedig égjen mécsesed világa
És tanítson lelki, testi tisztaságra.

Hogy ha siratlak, lehessen a könnyem
Néhány meleg csöpp e fagyos közönyben.

Késő? Lehet! Bár az neked mindegy,
Kegyelet már csak. De ennyi megillet!

Sohasem fogom fel szörnyű szenvedésed,
Melyet rád, gyanútlan álmodó, kimértek,

Próbálom értő elmével felérni,
Miért születted meg, ha nem hagytak
élni?

Vagy a hatalom csak úgy, és akkor állhat,
Ha már elég koncot vetett a halálnak?

Most már talán a vélt egekben
Lebegsz Te is, szent, sérthetetlen!

Ha megtalálalak ama régiókban
Tudod-e, vagy sem, hol éltem, s ki
voltam?

De ha az érdem valamit számít,
Te biztos eljutsz a boldogságig.

Én meg előtted letérdelek,
S talán hiába nem verselek
Most, amikor nehéz szívvel
Idézem keserveid fel.

Mert mit szeretnék? Félelem nélkül

Inni a forrás gyöngyös vizébül,

Felnőni Hozzád, tiszta lélek,

És megriadva hívni téged,

Mikor hallom döbbenettel,

Hogy ma is csak öl az ember,

És nem is lesz jobb, soha!

Mert gonosz és ostoba!

Juhász Imre

Ne mondd el senkinek

Szeretem szemedet
a tekintetedet
azt a biztatót.

Szeretem ajkadat,
azt a csókosat,
mely éget mint a tűz
mikor csókot ad.

Szeretem az arcod
hívös bársonyát
s szerelmet sejtető
édes mosolyát.

*Szeretem hangodat
amely hivogat
s lány, fehér kezedet
amely simogat.*

*Szeretem válladra
fodrozó hajad.
Szeretem álmodat
mely nyugalmat ad.*

*Szeretem vágyaktól
égő lelkedet
s szívedből fakadó
hú szerelmedet.*

*Irigylen a csendet
mely téged ölel
és várom a hajnalt,
mely veled jön el.*

*Lépteid vigyázom
bármerre is jársz
s féltelek ha tudom,
hogy te másra vársz.*

*Ez az érzés olyan,
mint kerti virág;
illatot terem bár
irigy a világ.*

*Ez az érzés bennünk
mindig élni fog.
Maradjon szerelmünk
örökké titok;*

Ne mondd el senkinek!

Válogatás külföldi irodalmi termékek- ből

Julia Pióro

Vezércsillag

(Esperanta Ligilo 1988 évi 7. szám.
Fordította: Pálfi Ferenc)

Egy csillagással történt, aki az éjszakai eget vizsgálta a teleszkóp távcsövén át, hogy valami beleesett a szemébe és azt erősen csípte. „Mi lehet ez?” csodálkozott „Hiszen a csillagok nem tesznek ilyet.” Hátranézett, mert furcsa neszt hallott a dolgozószoba sarkában. Csodálatos jelenséget pillantott meg: egy női alakot hosszú halványlila ruhában, sugárzó koronával a fején, amely hasonlított az Orion csillagkép trapézára.

— Üdvözlöm, asszonyom. — mondta a csillagász, aki nemcsak világhírű tudós volt, hanem fiatal ember is.

— Tudtam, hogy nem fogsz félni tőlem, — felelte dallamos hangon a jelen-ség, — noha az ujjamat a szemedbe kellett dugnom, hogy megláthass. Csillagsugár vagyok. Jobban mondva: Bellatrix csillagsugár vagyok az Orion tetejéről. Annyira elbűvöltek a nővérem, Beterdzsuzo táncos mozdulatai, hogy engem egyáltalán észre sem vettél. De elbűvölt a húgaim köre is, amelyet mi vezetünk.

— Ellenkezőleg! — vélte a tudós, — Éppen most számoltam a köztetek levő távolságot. Mekkora az, drága asszonyom?

— Nem fontos! Nem akarok hallani a fényévekről, a kitalálásaitokról. Sejted, hogy miért vagyok itt?

18

— Milyen jó, hogy te nem vagy Beterdzsuzo! Be kell ugyanis vallanom, hogy a nővéred nem örvend jó hírnévnek. Ámbár nem figyelek az ilyen pletykákra, hallottam, hogy rossz

szándékú boszorkány, aki mérgező áramlatokat küld ránk. Te azonban ... te tiszta vagy, sugárzó, elvakítasz a fényeddel és nem ártasz az embereknek ... Mondd, isteni fényem, miért jöttél el hozzám? ...

— A csillagjósok bizonyítékai nektek, a csillagászoknak nevetségesek. De nem mese az összefüggés egy ember és egy égi csillag születése között; mindenkinek megvan a saját vezércsillaga. Te az én lelki gyermekem vagy. Gondoskodom rólad. Hogy ide jöhessenek, át kellett vágnom a Föld mágneses terének hajfonatát, amely nagy távolságra elér a Földtől, át kellett szűrnöm a mágneses szünet hideg szemét, le kellett győznöm a Napszelet, amely elsodorja a kozmikus részecskéket és megvéd benneteket a káros kozmikus sugárzástól. Ezt tettem, hiszen mindenható vagyok.

— Azt hiszem, szerényebbnek kellene lenned, kedves Bellatrix asszony. Sokkal hatalmasabb csillagokat is ismerünk ..

— Azért beszélsz így, mert nem tudod, mi az az energia.

— Hohó, de igen, tudom, mi az az energia! Einstein képlete szerint ...

— A ti képleteitek nekem semmit sem jelentenek! — szakította félbe türelmetlenül Bellatrix. — Semmit sem tudtok. Tudatlanok vagytok. Be kell neked bizonyítanom, hogy valójában mi is az energia.

Ezt mondva könnyedén egyenesen a csillagász arcába fújta. A hatás villámszerű volt.: fejével egy pillanat alatt áttörte az ablakot és máris kint lebegett a levegőben, kezével-lábával kalimpálva.

— Az isten szerelmére, Bellatrix! — kiáltotta. — Ismerem már a hatalmadat. De engedj vissza a szobába, különben elvisz a szél ...

— Nyugodj meg, fiacskám, nem akarok én rosszat! — felelte Bellatrix. Aztán megragadta a hajánál fogva, hogy visszahúzza a dolgozószobába. — Ez csak egy kis lecke volt.

— Meg kell magyaráznom, — mondta a tudós lélekszakadva — amikor az óriási energiákról beszéltem, a szupernovák kitörésének a képe járt az eszemben, meg azok a rejtélyes kvazárok.

— Tudom, hogy benneteket elbűvöl a végtelen kozmosz. De ezt ti nem tudjátok megérteni a legkevésbé sem. Hogyan értenétek a makrokozmoszt, ha még a kis világotok is érthetetlen?

— Mit akarsz ezzel mondani?

— Azt, hogy nem tudjátok, kik vagytok, hová mentek, és mi a szerepetek az univerzumban.

— Tudom, hogy porszemek vagyunk csak a végtelenben; de ugyanakkor azt is, hogy az olyan porszemek, mint én is, szeretik a csillagokat és a munkájukat.

— Jól van, fiacskám. Hiszen te csillag fia vagy.

— Ne mondd nekem, hogy „fiacskám”, — méltatlankodott a csillagász. — szép fiatal nő vagy, és én valamivel idősebb vagyok nálad ...

— Csakugyan? — nevette el magát Bellatrix. — Hát nem érted, hogy most ötmilliárd év nevet rád?

— Hát ezzel nem sokat nőttél a szememben. A foglalkozásom hozzászoktatott a csillagászati számokhoz. De csakugyan, olyan idős vagy?

Csodálkozva nézett rá: Raffaello Madonnájának arca, az egész alak lányos volta ... nem adna neki többet, mint tizenhat év.

— Nevetségesek vagytok a felosztásaitokkal, szép és fiatal, csúnya és öreg, aztán élet és halál. Elég! Fel kell hagyni

ezekkel az értelmetlen felosztásokkal. Visszatérsz a hazádba...

— Vagyis a halálba?! — kiáltott fel megdöbbenve a tudós. — Ez nem lehet! Nem hagyhatom itt most egyszerre a munkámat! Már készen van egy égi atlaszom, amelyben pontok jelzik a röntgen- és a gammasugárzás forrásait. Ezek közül a pontok közül sokat magam tártam fel. A munkámra sok kutatóállomás vár az egész földgömbön. Hát elhagyhatnám ebben a pillanatban a Földet?

— Más befejezi a munkádat. Az nem olyan fontos. Talán ilyen erősen vagy ehhez a szánalmas Földhöz kötve? Nem érzed magadat egyedül, mellőzötten?

— Nem panaszkodom.

— Hát persze! Csakugyan. Fiatal tudós, hírneves már ilyen fiatalon, nem panaszkodhat, mint egy hisztérikus nő. De én változást érzek a szívedben, nagy változást ... fiacskám!

— Kérlek, ne nevezd így.

— És a halál szót felejtsd el! Az emberek azt félreértik. Inkább mondd így: energiaváltozás. Más világot nyújtok neked, a szép és a jó világát, és munkát is fogsz kapni, sokkal tökéletesebbet, mint a mostani. A mágneses terek ura leszel. Az emberek most nem képesek fel sem fogni, hogy milyen hatalmas az univerzum energiája. Elfogadod? Uralkodó leszel, aki felgöngyölíti és szétteríti a mágneses terek spiráljait a gyűrűkön ugrálva. Nos, halljam a véleményedet!

— Nem, nem, Bellatrix, nem! Fejezzük be a beszélgetést, nem jól érzem magam ...

— Talán vigyázatlanul érintettem a szívedet? Durván? Azt mondják, hogy az emberi szív a legszebb hely a Földön, és a legérzékenyebb is. A te szíved éjszakánként sír. Hallottam. A panaszkod a rádióhullámhosszomon érkezett el hozzám. De legyen a te akaratod szerint, tisztelnem kell a törvényt, amely védi az egyént. Akkor megyek. De véd az emlékezetedbe:

ha egyszer a szíved olyan nyugtalanul fog remegni, mint most, csak hívj! És én azt megtöltöm fénnel, szeretettel. Gondosan vigyázok rád. Isten veled!

— Maradj még, Bellatrix. Mondani akarok neked valamit ...

— Nagy öröm a számomra, ha szükséged van rám. Nos?

— Előre láttad, hogy fáj a szívem, és ezért jöttél?

— Te azt mondod: fájdalom, én meg azt mondom: feszültségi állapot, amely jelet küld. Mi ezek szerint a jelzések szerint megyünk. Mindig létezik ez az ezüstfonál. Jöttem, mert hívott a szíved, ámbár te erről semmit sem tudtál. Hogy megértjük saját szívünket — ez nagy bölcsesség. Ne félj, ha jövök — mert akkor fel-táru-l az életed misztikuma. A következő eljövetelemkor sokkal többet fogsz megérteni és eljössz velem. Nem jó a Földet kényszer alatt elhagyni, az élet kötelekeivel fogvatartva, mint az égő áldozat. Ön-ként hagyd el a Földet! Hogy örömmel legyen ebben az eltávozásban! Akkor megyek ... és ne felejts el!

A férfi még akart mondani valamit, de a sugárzó alak kezdett halványodni, és a halványlila ruha egy pillanatra még erősen felvillant, míg az egész jelenség el nem tűnt.

A csillagász felébredt a teleszkóp előtt, ujja szemére nyomva. A fájdalom szűrő volt. „Vajon csak álmodtam: — gondolta — Vajon csakugyan beszélgettem a Vezércsillagommal? A szemfájásom valóság, vajon ez a különös álombeli élményem is? Vannak dolgok a Földön és az égen, amelyeket Shakespeare szerint nem tudnak megmagyarázni a filozófusok.”

Pillantása az asztalra esett, amelyen sok kézirat feküdt. Gyorsan megmosta a szemét és megkezdte szokásos munkáját.

20

Szabó Lászlóné

A görög művészet

Röviden ismerkedjünk meg a sokat hallott, és az élet minden területén hivatkozott görög kultúrával, azon belül először a görög művészettel, ami minden művészetek bölcsőjeként szerepel az európai iradomban.

Amiről most szólnak: a korai-archaikus művészet. Ez Kr. e. 700-tól 480-ig tartott. Jellemzi az, hogy szűkszavú, mentes a bonyolultságtól. Üde, fiatalos, és a világ szépségeire való rácsodálkozás jellemzi. A másik szakasz a klasszikus művészet, ennek korszakai Kr.e. 480—323 közé tehetőek. Ennek jellemzői ismérvei a kiegyensúlyozottság és a hatalmas mesterségbeli tudással megalkotott eszményien szép forma. Ezt megelőzte a mükénei művészet, utána a görög művészet késői stílusa következett, a hellenizmus. Tehát most sem a megelőző, sem az utána következőről nem teszünk említést.

A görögök törekedtek életük folyamán mindig is arra, hogy közel kerüljenek a természethez, mivel azt isteni eredetűnek fogták fel. Igyekeztek, hogy a természeti törvényeket felismerjék, s azokat hasznosítsák saját hasznukra. A filozófia és a természettudományok mellett igen fontos helyet töltött be életükben a művészet. Ennek szabályait a szépség és az arányosság szabta meg. A görögök, azaz a hellének, ahogyan ők saját magukat nevezték, nem alkottak egységes nemzetet. A törzseket azonban a valamelyest egységes nyelv és világnézet összekapcsolta. Egyazon isteneket tisztelték, és hitük szerint közös őseik voltak.

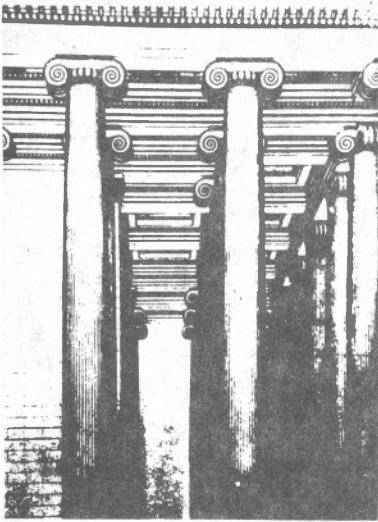
Az első görög törzsek körülbelül Kr. e. 2000 évvel vándoroltak északról a Balkán-félsziget déli részére. Itt telepedtek le. A népesség állandóan nö-

vekedett. Ez arra készítette őket, hogy a Földközi-tenger partvidékein másutt is településeket létesítsenek így: Szicíliaiban, Dél-Itáliában, Kis-Ázsiában. Megtörtént az, hogy a kedvezőbb gazdasági feltételekkel rendelkező kolóniákon nagyobb jólét alakulhatott ki, mint a mostohább természeti környezetben lévő anyaországi városokban. A dél-itáliai és szicíliai kolóniák Magna Graecia (Nagy Görögország) néven váltak ismertté. A jelentősebb görögök alapította városok: Neapolis (Nápoly), Poszeidonia (Paestum), Szelinus (Selinunte), Szürakuszia (Siracusa). Ezek a városok erős kapcsolatot tartottak fenn Görögországgal. A görögök között a közös kultúra volt az összekötő kapocs. Nagyra értékelték a sportversenyeket is. Minden görög eszményképnek tekintette a test és a szellem harmóniáját, kölcsönös egyensúlyát. Törekedtek a szépségre, a mértékre, a kultúráltságra. Hogy meg tudják érteni a görög művészet ma is élő örökségét, meg kell ismerni azokat a törvényszerűségeket, amelyek alapján megalkották mesterműveiket. A klasszikus görög művészet a csúcsát érte el az időszámítás előtti 5. században. Az akkor kialakított művészeti eszmények és formák ma is érvényes példaképek. Áthatják korunk civilizációját azzal a szellemiséggel, amely a görög kultúrát két és fél évezreddel ezelőtt élte.

A következőkben két témát ölelünk fel röviden, hogy a görög művészetet kissé megismerjük. Az egyik az építészet, a másik a szobrászat.

Építészet

A görög építészet alapjait a görögség értékeinek kifejlesztése idejére tehetjük. Ez a mükénei kultúra össze-

Íón oszloprend

korábban épített fényűző palotáival. Ismerték a közel-keleti népek, a hettiták, asszírok, egyiptomiak építészetét. Mégsem másoltak. Teljesen új művészetet hoztak létre. Építészetük egyik alapja a fából készült mükénéi templom, a másik a mükénéi ház oszlop előcsarnokkal ellátott terme, a megaron. Ezek az alapformák meghatározták majd kétezer éven keresztül a nyugati világ építészetét is. A görögök mindenben a kristálytisza törvényszerűséghez vonzódtak, így felállították szabályaikat az építészet számára is. Ezek a természet megismerhető törvényeihez igazodtak. Egyetlen szerkesztési módszer elég volt számukra monumentális építészetük megalapításához. A támasz- és teheroszlop, a gerendaegyüttesek szerkezeti rendje az elképzelhető leg-egyszerűbb megoldás volt. Viszont ennek korlátai voltak, mert nem volt alkalmas égbenyúló, emeletes szerkezetek megalkotására. A konstrukció alapja: két függőleges támaszóelem, amelyen hatalmas kőtömb nyugszik, ennek súlya így egyenletesen oszlik meg. Bámulatosan oldották meg a legkülönbözőbb építészeti feladatokat. A romlékony anyagokból készült korabeli lakóházak túlnyomó többsége elpusztult, de a templomok jórésze megmaradt. A templom főrésze, középpontja egy téglalap alakú tér, a

omlása után volt. A görögök meghódítottak új területeket, ezeken, és ezeken a szomszédságában az építőművészet különféle hagyományjaival találkozottak. Az akhájok hatalmas erődítményeivel, a krétaik még

cella, az istenség szentélye. Kivülről rendszerint oszlopos övezte. A cella előtt, vagy mögött további terek voltak. Kivételes esetben a templom cellája és a hozzácsatlakozó részek alaprajza kör alakú volt.

A görög épülettípus nagyszerűségét az magyarázza, hogy minden műalkotást a támasz és teher alapelve szerint szerkesztettek. A görögök döntő jelentőségű újítása, hogy ezeket az elemeket néhány jól átgondolt kombinációban alkalmazták. Kötelező érvényű szabályaik voltak. Az arányviszonyokhoz alkalmazott oszloprendeknek nevezzük ezeket.

Alapvetően két oszloprend létezett, eszerint építettek: a dór és az ion. Harmadiknak a későbbi korokban az ion változata a korinthuszi csatlakozott hozzájuk.

Szobrászat

Az építészettel szemben a görög szobrászatnak csak nagyon kevés eredeti alkotása maradt ránk. Mégis sok görög szobrot ismerünk másolataik révén, amelyeket a gazdag rómaiak rendeltek meg villáik díszítésére. Ezek a másolatok nem egyforma minőségűek. Sokszor bronzszoborról készült márványmásolatok, ez még további eltávolodást jelent az eredeti művektől. Az eredeti kőszobrok színesebbek voltak; mivel a festék nem időálló, ma már csak nyomokban fedezhető fel rajtuk. A korai idők szobrászata szoros rokonságban állt az építészettel, mivel a kőfaragók feladata volt elkészíteni egyes épület-elemeket, s plasztikai díszeket is.

A görögök isteneiknek emberalakot adtak. A görög filozófusok híres tétele, mely szerint „Minden dolog mértéke az ember” az istenekre is vonatkozott. Ezért csak az ember formájára mintázott istenkép felelhetett meg a

22

követelményeknek. Az ideális ábrázolásnak mentesnek kellett lennie minden szabálytalanságtól. Így a görögök szobrai kötelező normák szerint készítették. Ez tar-

tózkodott a túlzott egyéniesítéstől, de bármi más túlzástól egyaránt. A szobraikban a lényeg nyilvánult meg. Szabályos szépségű emberalakokat, életkoroknak megfelelő típusokat ábrázoltak. Ezek 15 éves korú ifjak, majd a felnőtt arányokat mutató fiatal, kisportolt testű férfiak. Kecses fiatal lányok, megállapodott korú matrónák. A kánon középre tekintett. A gyermeket, öregeket figyelmen kívül hagyta. A görög szobrászat több nemzedéke is igyekezett a legökéletesebben megvalósítani ezeket az eszményeket. Legjobban a klasszikus korszakban érték el a kánoni szabályokat, mivel az archaikus kor szobrászatát a zártság, a szimmetria, az erőteljes egyszerűség jellemezte, emellett a kezdetre jellemző rácsodálkozás is. A klasszikus kor felé haladva ezek a vonások alakultak, finomodtak, és az egyszerű archaikus formákat felváltották a bonyolultabb kompozíciók. Jobban felfigyeltek a jellemző részletekre, a lélektani kifejezés eszközei gazdagodtak, finomodtak. Így a fejlődés a kollektív típustól az egyéni képmás irányába mozdult el. Nagy szerencse, hogy — a legkorábbiakat leszámítva — ismerünk egyes művészegyéniségekre jellemző alkotásokat. Vannak művészek kiknek nemcsak a neve maradt fenn, hanem anekdoták is, melyekből jellemükre, sorsukra következtethetünk.

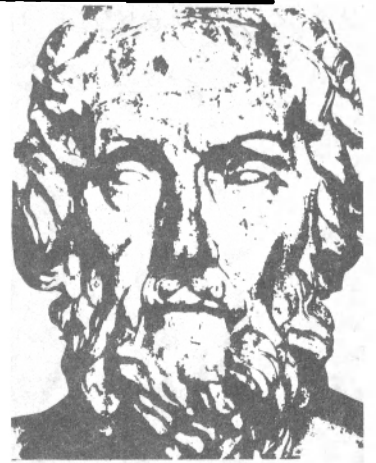
Klasszikus demokrácia?

A görög—római világról általában közismert, hogy történelme egyes korszakaiban egyfajta korlátozott demokráciát biztosított a szabad lakosoknak, illetve ezen belül egyes meg-

határozott csoportoknak — mindenekelőtt a teljes polgárjoggal rendelkezőknek — így ezáltal erősen különbözött az ismert keleti, ázsiai típusú despotikus államoktól.

A magyarázat az antik tulajdonforma kettős jellegében rejlik. A városállamokban a polgárok tulajdonosai voltak a földnek, de úgy, hogy megőrizték közösségi együvé tartozásukat, s ennek tudatát.

Róma kezdetben maga is városállam, amelyben ugyanaz az intézményrendszer alakult ki a köztársaság korában, mint a görög poliszokban. Megvannak a népgyűlés különböző formái, amelyek megválasztják a különféle tisztségviselőket, törvényeket hoznak, határoznak háborúról, békéről, s végül ott van maga a tanács: a senatus is, amely intézi a folyó ügyeket. Első pillantásra tökéletesnek látszik a párhuzam, de jobban megvizsgálva szembeötlő különbségeket találunk. Míg Athénban a szavazás egyénileg történt, s a leadott szavazatoknak megfelelően alakult a népgyűlési határozat, addig Rómában az döntötte el a dolgokat, hogy a szavazóegységek, számuktól függetlenül, többségükben hogyan foglaltak állást. A római polgárokat vagyoni helyzetük szerint centuriákba sorolták. Ennek semmi köze nem volt a polgárok számához. Rómában tehát a vagyon meghatározóan befolyásolta a politikai cselekvőképesség hatékonyságát. Jogosan állapította meg ezért Ciceró az államról írt munkájában „bár a szavazásból egyetlen egy polgár sincs kizárva, a hatalom még sincs a szegények és a tömegek kezében.” Egy másik írja: „a viszonyokat nem a személyek száma, hanem te-

„Római szobor-
másolat a vak
Homéroszról

kintélye alapján kell megítélni.” A római és görög rendszer különbségei a magisztrátusok szintjén is megmutatkoztak. Az athéni tisztviselő elsősorban funkciunárius volt, aki egyszerűen a népakaratot képviselte, míg Rómában a magisztrátusok nem függtek közvetlenül a néptől. Személyükre nem a népgyűlés tett javaslatot. Egyénileg jelentkeztek a jelöltek listájára, s a népgyűlés már csak közülük választhatott, s nem önállóan tehetett javaslatot. A megválasztott magisztrátusok hivatali évük során bármit követtek el, funkciójuk betöltésének ideje alatt nem lehetett őket felelősségre vonni. Addig míg Róma egyszerű városállam volt, a tisztségviselők többsége alapján megfelelt a vele szemben támasztott elvárásoknak.

Eleinte, amikor Róma még városállam volt, s polgárai helyben, vagy a tőszomszédságban éltek, a polgárjoggal rendelkező lakosság szinte maradéktalanul részt tudott venni az állami életben.

Megváltozott azonban a helyzet akkor, amikor Róma az Appennin-félsziget urává lett, s telepítései, gyarmatvárosai, vagyis coloniái, később provinciái révén polgárainak jórésze nagy távolságra került Rómától. Többségük nem tudott minden népgyűlés alkalmával Rómába menni. Egyre inkább nem a polgárjoggal rendelkező, csupán azok töredéke emelte hivatalaikba a tribunusokat. A római polgárság zömét kitevő kisparaszt a nyári mezei munkák dandárjában, amikor a consuli, majd a többi választást tartották, nem tudta otthagyni messze lévő földjét, hogy napokig utazzon Rómába, majd a szavazás után vissza. Így a szegényebb lakosokból általában csak a Rómában élők vettek részt a szavazásokon. Centuriák száma amúgy is csekély volt, így szavazataikkal úgysem tudták megváltoztatni a vagyonosok döntéseit.

A Kr. e. második században bevezették a titkos szavazást. Ez elméleti-

leg mindenkinek egyenlő részvételt biztosított. Ezt a néptribunusoknak köszönhették. Kr. e. 151-ben és 138-ban a katonai szolgálatra törvényesen behívhatókon kívül kénytelenek voltak olyan polgárokat is besorozni, akik már leszolgálták katonai idejüket. Ezek a törvényellenesen besorozottak a néptribunusokhoz fellebbeztek. Ezek a consuloknál jártak közbe, de azok hajthatatlank maradtak. A két említett évben a néptribunusok végül sajátkezűleg bebörtönözték a consulokat. Ez jól érzékelteti a köznép és az arisztokrácia közötti politikai harc kiéleződését, pedig erre a patríciusok és plebejusok Kr. e. 287-ben lezárult küzdelme óta nem volt példa. A köztársaság utolsó századában a legfőbb állami hivatalnokok között jórészt csak a régi római szenátor családok tagjaival találkozunk. Azt hihetnénk, hogy a társadalmi harc a magisztrátusok megválasztása után már eldőlt. Nem így volt, mert az arisztokrácia, mivel egyes hivatalok betöltése igen jövedelmező volt, harcolt a pozíciókért. A heves választási harcokban néha törvénytelen eszközöket is alkalmaztak. A tisztségviselők előtt a közérdek egyre inkább elhomályosult, a római magisztrátusok többsége nem volt képes a római világbirodalom követelményeit teljesíteni. Eluralkodott a korrupció.

Így a nem elég hatékony köztársaság magisztrátus-rendszerét alárendelték egy központi akaratnak, ez volt a princeps. Ez a változás összhangban állt a római államon és társadalmon belül végbement változásokkal.

Bár formailag megmaradt a régi magisztrátusi rendszer, de Caesar ezt erősen korlátozta.

Így a népgyűlés végül csupán a császár által jóváhagyott személyek között választhatott.

24

Z
E N E I R O V
A T

Kas László

Nagy emberek nagy tévedései

Megemlékezés Csajkovszkij születésének 150-dik évfordulójáról, vagy inkább: recenzió egy zenei lexikon „Csajkovszkij Péter Iljics” címszavához.

Ha az ember tollat ragad, hogy valamely zenetörténeti egyéniséget aktuális jubileumi esemény alkalmából méltón méltasson, akkor először is a lexikonokhoz fordul — lehetőleg több fajtához egymást követően — mégpedig tényadatok gyűjtése érdekében. Majd jöhet az egyéb irodalom — fajsúlyosabb, vagy könnyedebb, epikusabb hangvételű — végül pedig a saját kútfő, mely természetesen az említettekől meríti anyagátartalmát.

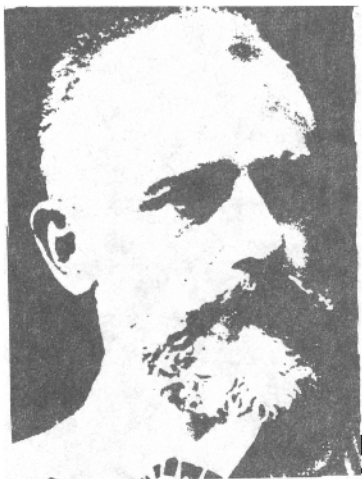
Ekként kezdődött ez most is, megemlékezni akarván a címben említett nagy orosz zeneszerzőről, Csajkovszkijről, születésének 150-dik évfordulója okán.

Ám első forrásanyagul egy 1931-ben kiadott zenei lexikon akadt kezem ügyébe. Felütve ezt az aposztrofált címszónál, olvasása közben el-elakadt a lélegzetem. Mert mit is ír a szócikk illusztris szerzője (nevezzük őt meg illendőségből csak e cikk vége felé) szegény, védekezni képtelen Pjotr Iljicsről, mily elmarasztaló, lekicsinylő, pejoratív hangvételű jellemzést ad a neves komponistáról? Nos, hát, „...ide idézzük szellemét, nevét, s he-

vét.”(J. A. után, szabadon). Citáljuk tehát, szó szerint:

„... Cs. régi varázsának, s egyúttal fokozódó népszerűtlenségének titka, hogy érzelmeit a tömegízlés nyelvén tudja elmondani, s hogy invenciója önkéntelenül is e tömegízlés hangos és közönséges formái, szellemi sekélyessége(!), külsőséges csillogása s nagyzólag dagálya(!) felé törekszik. Érzelmei nem szárnyalnak örök magasságba, rajongó pátosza sokszor üt meg közönséges(!) hangot. De ez sajátos keveréke a nyugatista raffinériának és keleti csillognivágyásnak, hangos érzelmességnek, eszközökben nem válogatós, viszont minden eszközt pompásan felhasználó ötletességnek ” „ábrándos lelkes és erotikája a franciás orosz nagyvilági társaságé, alaptónusa valami sekélyesebbé és bőbeszédűbbé durvult (!) berliozói világfájdalom. (Nesze neked Hektor! Neked is kijut a kritika virgácsából! K.L.), a VI. szimfónia scherzójának imitációiban olykor szinte démonikus szemfényvesztésre képes...” „... sokszor pikáns ritmikájú táncjátékok, melyek túlerős parfümje(!) kétségkívül nem a legkényesebb érzékekre apellál”.

Műveinek felsorolásai között szerepelnek „... kamaraművek (köztük hatásos vonósnégyesek),” (Végre egy kis vállve-regetés! K.L.) Megemlíti még Csajkovszkij egyéb tevékenységei közt: „Cs. összhangzattant is írt: mint teoretikus nem kö-

Csajkovszkij

zelíti meg Rimszkij-Korszakovot” Mit mondjunk erre: Rimszkij-Korszakovtól összemérhető távolságban lenni is rangot jelent!

Fejezzük is itt be a korabeli pocskondiázások sorát. Az idő azóta igazolta mindennek az ellenkezőjét. Mert úgyan ki az

a „legkényesebb érzékekre apelláló” zenehallgató, aki egy ilyen összeállítású kamarakoncerten, hogy pl: Beethoven: Op. 135. vonósnégyes — Csajkovszkij: D-dúr vonósnégyes — Bartók: IV. vonósnégyes, — a Csajkovszkijnál kivonul a büfébe cigarettázni. Ha pedig kivonul, úgy kell néki! A három említett mű ugyanis nagyon jól megfér egymás mellett. A 135-ös Desz-dúr lento ugyanis semmit nem vesz el Csajkovszkij D-dúr vonósnégyese Andante cantabile tételének melankólikus lejtéséből, szívet gyönyörködtető szimfóniával: Bartók IV. vonósnégyesének pizzicato-tétele sem fog összeveszni Csajkovszkij ugyancsak IV. szimfóniájának ugyancsak pizzicato-tételével — nemcsak azért nem, mert műfajilag más-más súlycsoportot képvisel a két mű.

Úgy érzem, nem szükséges Csajkovszkij érdemei ügyében védőbeszédet tartanunk; megvédik őt saját művei, még azon kevés ellendrukkerrel szemben is, akiknek értékítélete még ma is a harmincas évek mentalitását tükrözi. Bizonyos mértékig érthető ennek a kornak — pontosabban eme kor egy szűkebb „szakzenész” rétegének — ellenérzése a Csajkovszkij által is képviselt oroszos-fran-

ciás érett romantikus irányzattal szemben. Ne feledjük; abban a korban történik mindez, amelyben nem csekély erőfeszítésbe kerül elfogad-

tatni Stravinszkij, Bartók és Webern muzsikáját. Ehhez pedig — mai szóhasználatlall élve — „ellenségképet” kellett tudatosítani a modern irányzatot nehezen befogadó zenei publikumban. Ennek a „negatív hős”-nek a szerepére pedig Csajkovszkij kiválóan megfelelt. Pont az a Csajkovszkij, akinek pl: az Anyegin c. operáját — nemrégiben élvezhettük a TV-ben, kiváló magyar művészek előadásában — olyan meghökkentő „zenelogikai” elemeket tartalmaz, melyeket hallgatva óhatatlanul valamiféle Wagner-szerű reminiszcenciák ébrednek az emberben. Igen, a Leitmotivokra, vagyis vezérmotívumokra gondolhatunk; jellemek helyzetek, dramaturgiai állapotok hangszeres identifikálására. Figyeljünk csak meg egy hosszab recitativ-szerű áriát, vagy egy duett-párbeszédet, ezeknek is hangszeres kíséretét: ha elválasztanánk az énekes által produkált dallamtól, úgy ebből a hangszeres materiából akár egy szimfónikus költeményre való is kitelnék — egy felvonás töredékén belül. De ha együtt figyeljük, akkor örömteli felismeréssel gyönyörködhetünk a dallam, a hangszeres kíséret, a prózai, valamint a teátrális kellemek, látványosságok csodálatos összhangjában, abban az összhangban, melyet másutt, más zeneszerző úgy fogalmazott meg, hogy: Gesamtkunstwerk — összművészet. Ez a más zeneszerző pedig — jól tudjuk — nem más mit maga Wagner.

A szentségtörés és deheroizálás szán-

26

déka nélkül végeztül nevükön kell neveznünk mindazokat, akik személyük, rangjuk súlyával súlyosbították tévedésüket, midőn, mint szerkesztőbizottsági

tagok áldásukat adták Csajkovszkij ily negatív színben való jellemzéséhez. Legyünk tárgyilagosak; a zenei közizlés és egyéni izlés eléggé változékony, ma már az alább említendő nagyságok is tárgyilagosabban itélnék meg Csajkovszkij zene-történeti szerepét, hatását, jelentőségét.

Ítélethírdetés és elítélés szándéka nélkül közöljük tehát az „elkövető tettes” és „bűnpártolói” nevét. Tehát:

— a szócikk szerzője-szerkesztője: Molnár Antal, neves zenetörténész, főiskolai tanár, stb. vajon, mint a legendás Waldbauer-Kerpely vonósnégyes brácsása mit érezhetett, mikor Csajkovszkij művet kellett játszania együttesében?

— a lexikon szerkesztőségi bizottságának valóban illusztris tagjai közül csak az ismertebbeket említsük meg, um: Bartók Béla, Kodály Zoltán, Hammerschlag János, Harmat Artúr, Lajtha László, Lányi Viktor, Major Ervin, Waldbauer Imre.

De mortuis nil, nisi bene! Az elhunytakról csak jót szabad szólni. Nincs is okunk, még kevésbé jogunk pálcát törni az említett óriások felett; sokkalta nagyobbak egyéb érdemeik annál, hogy sem ezen elnézhető tévedésük kevesbítetné, csorbíthatná azokat.

Errare humanum ... tévedni emberi dolog. De nagy tévedésre csak az igazán nagy emberek jogosultak.

Humorsarok

Az érettségik és a felvételi vizsgák idejét éljük. A témához kapcsolódó „aranyköpéseket” az Élet és Irodalom folyó év június 1-i számában találtuk Érettségi alapzöldek címmel. Olvasóinknak derűs szórakoztatására ajánljuk.
a szerkesztő

Általános jelenségek

1. A gerincoszlop a testnek azon része, amelynek egyik végén ül a fejünk, a másik végén ülünk mi.
2. A képen látható a szüret, ahol a gazda préseli a szőlőt egy szűk nadrágban, hátul pedig csurog a sárga lé.
3. A tej olyan táplálék, mely az emberi test első részét fejleszti.
4. A nők minden munkára alkalmasak, de szervezetük másra is szükséges.
5. A keresztények csak egy feleséget vehetnek, és ezt nevezik monotonianak.
6. A népdalok különösen az Alföldön tenyésznek.

Históriás történetek

1. Jóbot számos csapás érte, gyerekeit elvesztette, barmai megdöglöttek, s mindezek tetejében egyedül élt a pusztában feleségével.
2. Akropolis volt az a nóstény farkas, amely Rómeót és Juliát megszojtatta.
3. Pénelopét nagyon birizgálták a kéroők.
4. Mikor Toldi a nádasba ment, megfogadta, hogy addig nem jön ki, míg azt a bizonyos nagy dolgot el nem végezte.
5. Hogy mit csinált János vitéz az új piros nadrágjában azt elmondani nem lehet.
6. Fanny alakját a szerelem domborította ki.
7. Szent Istvánt Asztrik apát kente föl a trónra.
8. Szent István sokat szeretett dolgoz-

ni, és ezért feleségül vette Gizella hercegnőt.

9. Amikor II. Endre visszajött külföldről, országát és feleségét fenekestől felforgatva találta.

10. IV. Béla a kihalt nép pótlásáról személyesen gondoskodott.

11. V. László egy ballada, amelyben Lászlót feldolgozták.

12. A gyermek Rákóczit németek nevelték és német nőt vett feleségül, de mindkettő csak félig sikerült.

13. II. Rákóczi Rodostóban ment nyugdíjba.

14. 1848-ban megtartották a szabadságharcot, és a Petőfit vállon vitték be a sajtóba.

15. A várban volt a királyi palota, és a kormányzó is ott székelt.

16. Hirdetés 1945-ből: Feleségül keresek korban hozzám illő asszonyt, aki gazdaságból a felszabadítással kapcsolatban elveszett állatállományt pótolná.

Bonaventure Des Periers
(XVI. sz.-ban élt francia író)

A majomról, amely megitta az orvosságot

(Esperanto Ligilo 1989. 9. sz. Pálfi Ferenc fordítása nyomán)

Egy majomnak a gazdája igen magas lázzal járó betegségbe esett. Elhívta az orvosokat, akik mindenekelőtt beöntést és érvágást rendeltek a szokott módon, aztán szirupot négy reggelen át, végül egy bizonyos gyógyszert, melyet a patikus maga hozott el a jelzett napon. Betegét azonban alva találta; nem is akarta felébreszteni, mert a beteg már hosszú ideje nem pihente ki magát kellőképpen. Az orvosságot tehát ott hagyta az asztalon és csöndben távozott.

Az ajtó azonban véletlenül nyitva maradt, és bejött rajta a beteg gazda majma. Első dolga volt felmászni az asztalra, ahol meg is találta az üvegcsében lévő gyógyszert. A flaskát felnyitotta, orrához emelte, s mivel első szaglásra nem találta kellemesnek, furcsa fintorokat vágott. Végül nem állotta, hogy mégiscsak meg ne kóstolja, mivel egyszerűen nem tudott

másképpen cselekedni. A kóstolgatást addig-addig ismételte-folytatta, a fintorok, komikus arckifejezések változatos skáláját produkálva hozzá, mígnem a medicinát egyre inkább ízletesnek találta. Végülis a folyadékot az utolsó cseppig elfogyasztotta, még a bajuszát is lenyalta utána.

A beteg közben felébredt és végig figyelemmel kísérte az állat jóízű pityókázását. A majom mulatságos arcjátékai olyan mértékű nevetésre ingerelték, hogy ennek hatására teljesen meggyógyult.

A hirtelen és váratlan élvezetnek köszönhetően lelke feléledt, vérkeringése megjavult, testnedvei meglelték megfelelő pályájukat, láza és betegsége szinte egycsapásra megszűnt.

Kisvártatva megérkezett az orvos; megkérdezte betegét, hogy hatott-e az or-

28

vosság. A lábadozó, még mindig fuldokolva a hahotázástól csak értelmetlen szavakat tudott kinyögdécselni, miért is a doktor úgy vélte, hogy betege félrebeszél. Végére is nagy nehezen kinyögte orvosának: Kérdezze meg a majmot!

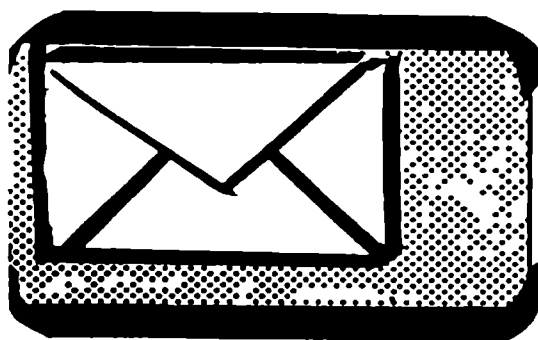
Az orvos először nem értette az egészet, egészen addig, míg a majom különös, kétségbeesett rángatózó mozgásokat kezdett produkálni. Mi tűrés-tagadás: elkapta őt a hasmenés oly mértékben, hogy

nem tudván uralkodni magán, futkosása közben mindent telefröcskölt a szobában a plafontól egészen a fundamentomig.

Hatott tehát az orvosság! A majom megitta, a gazda meggyógyult -- a nevetéstől, dehát ez végtére is mindegy, az eredmény volt a fontos. Mindenki nagyon örült -- tán az egy majmot kivéve -- de kiváltképp a beteg, hiszen most már minden további nélkül felkelt, jóízű falatozásba kezdett; áldotta Istenét a különös, sajátos terápiáért. valamint a majmot, hogy ennek a gyógymódnak alávette magát.

Bartha Zsuzsanna

Levelezői rovat

Vég Julianna budapesti olvasónk küldte meg javaslatát a rovathoz. Idézek soraiból:

„Javaslom, hogy a Vakok Világa belső első vagy utolsó oldalán feltűnően hívják fel a figyelmet — és rendszeresen a rádióban és a TV-ben a vaküggyel kapcsolatos műsorokra. Esetleg, amikor jóval előbb lehet tudni egy-egy ilyen jellegű műsorról, akkor egy külön lapot mellékeljenek az újságba ...

A megújult lap és jól olvashatósá-

ga, valamint viszonylagos gyorsasága tetszik nekem.”

A javaslatot köszönjük. Sajnos azonban ennek kivitelezése nem egyszerű. Egy olyan munkatársat kellene találnunk ehhez, aki jól lát és vállalná a rendszeres figyelmet. Nem zárkózunk el ezelől, de miután mind a pontírású, mind a síkírású rádió és TV újság körülbelül 3-4 nappal a következő hét kezdete előtt az olvasók kezében van, mindenki saját maga is „kicsemegezheti” az őt érdeklő műsorokat.

Ifjúsági rovat

29

Kovács Livia—Mayer Mónika Egy gyermeknapi délelőtt

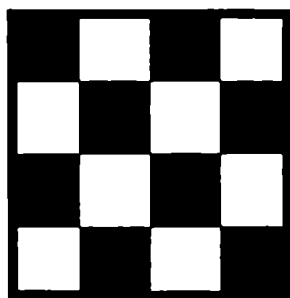
1990. május 31-én a gyermeknap alkalmából az eddigiekhez képest különös ajándékkal lepett meg bennünket Baranyai Imréné Marika néni Szolnokról és Rózsa Desző (iskolánk volt tanulója) Debrecenből. Vetélkedőt rendeztek számunkra ötletes, tartalmas feladatokkal és gazdag, kedves ajándékokkal fűszerezve. A tíz órakor kezdődő játékban tíz, öt fős csapat vett részt sok nevetéssel, nagyon vidám hangulatban. A szellemes feladatokat zsetonokkal jutalmazták, és természetesen a legmagasabb zsetonszámmal bíró csapat nyerte meg a versenyt. A játékot egy magnó és néhány tanár segítségével bonyolították le.

A csapatok küzdelme alatt a közönség sem unatkozott, mert érdekes és humoros játékokkal szórakoztatták

őket a műsorvezetők. A legjobban tetsző közösségjáték az volt, hogy János bácsi, Dezső bácsi barátja, egy adó-vevőkészüléken keresztül néhány információt közölt arról az iskola területén lévő helyről, ahol éppen akkor tartózkodott és ennek alapján a vállalkozó kedvű játékosoknak meg kellett őt keresni. Ha ez sikerült, akkor kedves ajándékok (lemez, póló stb.) közül választhatott. A csapatok jutalmazását a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége biztosította. A sok gyerek csevegése, nevető öröme, amelyet a gazdag zsetonhullás váltott ki, betöltötte a termet.

A kb. két és fél órás vetélkedő végén Imre bácsi (Gál) mondott köszönetet a diákság, a tanárok és az intézmény nevében Marika néniéknek minden kedvességükért. Ők megígérték, hogy máskor is nagyon szívesen visszajönnek hozzánk, hiszen nagyon jól érezték magukat velünk és még rengeteg ötlet maradt a tarsolyukban.

Mi pedig szeretettel várjuk őket.

Sportrovat

Magyarrésztvevő az egyéni Sakk VB-n Wunsiedelben

Erős Pál, a vakok és gyengénlátók ez évi sakkbajnoka edzőjével dr. Földi Józseffel a Wunsiedelben (NSZK) 1990. április elején megrendezett

Egyéni Sakk VB-n vett részt. Ezúton gratulálunk mindkettőjüknek az elért szép sikerhez, a 10—15. helyezéshoz.

30

Földi József
**Az
 IBCA
 kongresszusa Wunsiedelben (NSZK)**

A tartományi kormányzóság pompás konferenciatermében került sor április 19-én az IBCA rendkívüli kongresszusára.

Az elnöki üdvözlő után (Hans Cohn Angliából) megállapítást nyert, hogy a kongresszus döntésképes, azaz elegendő számú delegátus van jelen.

Az elnökségi beszámolót az előző elnök elhunytja miatt az akkor még al-elnök Hans Cohn tartotta meg. Először is egyperces néma felállással adóztunk az elhunyt elnök tiszteletére.

Hans Cohn vázolta az azóta eltelt időszak eredményeit és problémáit, különösen hangsúlyozva IBCA gazdasági gondjait. Utána a pénztáros számolt be, majd a levelezési szekció vezetője ismertette az eredményeket.

Ezután került sor a tulajdonképpeni napirendi pontra, mégpedig az új elnök, alelnök és főtitkár megválasztására.

A jelölő bizottság, Günter Schöchlin (NSZK), a wunsiedeli VB főszervezője és Dénes József tájékoztatta a kongresszus résztvevőit az addig beérkezett javaslatokról a fenti tisztségeket illetően.

Rövid vita után a kongresszus elfogadta G. Schöchlin előterjesztését, és szavazattöbbséggel megválasztotta Hans Cohnt — az addigi ügyvezető elnököt — elnökké.

Az új elnök vázolta célkitűzéseit: fejleszteni kívánja az IBCA-t mind sportbelileg (a nem versenyszerűen sakkozó vakok és látássérültek részére is biztosítani kell a sakkozás lehetőségét), mind pedig gazdaságilag (megkurtítják az elnökségi tagok részére kifizetett utazási költségeket), hogy a világszervezetet ilyenformán gazdaságilag talpra lehessen állítani.

Első elnökhelyettség — százszázalékos támogatással! — G. Burdiot (Spanyolország) választották meg, aki rögtön bejelentette, hogy még ez év decemberében Spanyolországban meg kívánják rendezni az első csapatvilágkupát. Ennek résztvevői lennének a Zalaegerszegi VB-n az első 12 helyen végzett ország csapatai, így Magyarország, is. Ezen túlmenően is igyekszik lehetővé tenni, hogy sakkozóink egyre több versenyen vehessenek részt.

A lemondott svéd Berglund helyett főtitkárrá az NSZK-beli Hans Schäfer urat választották (címe: Breslauer Str. 12. 6460 Gelnhausen 2.).

Végezetül G. Schöchlin előterjesztésére, amely minden delegáció részéről megértéssel találkozott, a kongresszus bizottságot létesített az IBCA alkotmányának és a versenyszabályoknak az átdolgozására, illetve korszerűsítésére, valamint a kapcsolat további elmélyítésére a FIDÉ-vel.

Közérdekű közlemények

31

Kiss Istvánné Gépiróverseny

1990. május 9-én került sor a Vakok Általános Iskolája és Diákotthonában a látássérült tanulók országos gépiró versenyére. Immár ötödszörré rendeztük meg a versenyt, amelyen részt vettek a debreceni és budapesti gyengénlátók iskoláinak 6—7—8 osztályos tanulói is.

Az ünnepélyes megnyitó után vette kezdetét az izgalmas verseny.

Először a hatodik osztályosok másolási versenye zajlott le. A vak tanulók pontírású lapról, míg a gyengénlátók kétszeresre nagyított szövegről másoltak. Ezután következett a diktálási verseny, ahol is „állóképességük-ről” adtak számot.

A hetedikesek másolási és diktálási versenye után a nyolcadikosok következtek, akik közül az idén először többen is ilyen irányban tanulnak tovább, s választják talán hivatásul a gépirást. Ezért is hívtuk meg a Radnai Béla Gép- és Gyorsíró iskola tanárát — Jámbor Lajosnét —, hogy meggyőződhessen tudásukról, s a dolgozatok értékelésében is segítsen a zsűri többi tagjának, így Praszky Sára regionális szakfelügyelőnek, valamint a gyengénlátók iskolája tanárainak. A zsűrinek igen nehéz dolga volt, feszített tempóban kellett javítani a dolgozatokat, hogy még aznap kihirdethesse az eredményt.

Míg egy-egy évfolyam versenye zajlott, a többiek üdítőital és sütemény fogyasztása mellett beszélgethettek, ismerkedhettek egymással.

Az intézet szép dísztermében került

sor az eredmény-
hirdetésre:

Másolás

6. osztály

1. Dunaveczy Leona (Debrecen)	816 pont
2. Hertmann László (Vakok)	800 pont
3. Kiss Etelka (Vakok)	617 pont

7. osztály

1. Végh Cecília (Bp.)	883 pont
2. Karikó Viktória (Debrecen)	848 pont
3. Rideg Zsolt (Debrecen)	830 pont

8. osztály

1. Imre Katalin (Debrecen)	1144 pont
2. Fintor Edina (Debrecen)	1003 pont
3. Guth Gábor (Debrecen)	967 pont

Diktálás

6. osztály

1. Király Henrik (Vakok)	598 pont
2. Dunaveczy Leona (Debrecen)	568 pont
Hosszú János (Vakok)	568 pont
3. Kiss Etelka (Vakok)	558 pont

32

7. osztály1. Boros Sándor
835 pont (Bp.)2. Ternai József
825 pont (Vakok)Varga Szilvia
825 pont (Vakok)3. Erdődy Viktor
(Vakok) 795 pont**8. osztály**1. Ruzsa Viktor
(Bp.) 1030 pont

2. Kovács Lívia 1020 pont

(Vakok)

3. Imre Katalin 935 pont
(Debrecen)**Az iskolák közötti verseny
a következőképpen alakult:**1. Debreceni Gyengénlátók Ált. Is-
kolája 4903 pont2. Vakok Általános Iskolája
3940 pont3. Budapesti Gyengénlátók Ált. Is-
kolája 3205 pontA nyertesek emléklapot és értékes
nyereményeket kaptak. Ezúton is gra-
tulálunk nekik.

Tisztelettel kérjük szíves támogatását a vak, gyengénlátó, siket és nagyothalló fiatalok érdekében.

A Széchenyi Kör és a Széchenyi Társaság névadójuk születésének 200. évfordulójára Renner Kálmán éremművész 2 oldalas érmét bocsátja ki. A 100 mm átmérőjű öntött bronz érem 1000,— Ft, a 42,5 mm átmérőjű vert bronz érem 300,— Ft. Minden érem árának 20%-a a fiataloké, részükre a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége, illetve a Hallás-sérültek Országos Szövetsége biztosítja a segítséget (pl. üdültetés, tananyagok előállítás).

Az érmeket a Széchenyi Körnél lehet megrendelni: 1392. Budapest, Pf. 409. Tel: 128-5514

Kérés a vak és siket fiatalokért

A befizetéseket a következő számla javára kérjük:

Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége

OTP XIV. ker. fiók, Nagy Lajos király útja 19—21.

218-98141 549-1270 számla (megjelölve az éremfajtát és a mennyiséget).

Dr. Rubovszky András
Széchenyi Társaság főtitkára

Dr. Vértés László
Széchenyi Kör budapesti elnöke

Értesítjük a Braille-könyvtár olvasóit, hogy az új könyvtáros Szauerné Fetter Terézia. Könyvtári órák: kedd és csütörtök 14—18 óráig, péntek 8—11 óráig.

Hirdetések

Jutányos áron eladó 3 zongoradarab pontírású kottája.

Gershwin: Kék rapszódia, Egy amerikai Párizsban,
Richard Addinsell: Warschauer koncert.

E műveket a vendéglátóiparban szórakoztató zenészként dolgozó zongoristáknak ajánlom, akik műsorukra szeretnék tűzni e darabok bármelyikét.

Érdeklődni: Fehér Dezső, Budapest, Baross u. 47. V/22. 1203 Telefon: 15-82-640 — 13—20 óra között.

36 éves elvált nő vagyok. Ezúton keresek levelezőtársakat. Minden sorstársnak, korra és nemre való tekintet nélkül válaszolok leveleikre, melyeket pontírásban, „Jó barát” jellegre a szerkesztőség címére kérek küldeni.

Marosvásárhelyen élő ~~sorstársunk~~, Vetési Barna feleségével, Ildikóval és kislányukkal, Timeával keresik jó érzésű vak vagy gyengénlátó magyar család ismeretségét barátság, levelezés céljából

Cím: Vetési Barna, str. Armoniei 20/7 Tirgu-Mures 4300, Romania telefon: 40-954-44192

Figyelem!

Testi-lelki barátnőt keresek. 24 éves 178 cm magas, zenét, olvasást, kirándulást, úszást és nem utolsó sorban szex-et kedvelő gyengénlátó fiatalember vagyok. Válaszokat elsősorban Budapestről és környékéről várok síkírásban, esetleg Braille-ben küldött válaszait a szerkesztőségbe „Má-

jusfa” jellegre szíveskedjenek küldeni.

33

Levelezőpartnereket keres látásérült fiatalember.

Adatai: 160 cm

magas, 53 kg, barna hajú, kék szemű. Érdeklődési köre: világismeret, irodalom, történelem, film, zene, természetjárás. Minden érdeklődő — lány és fiú — sorstárs levelét várja.

Címe: Ifj. Petre Sándor 3077 Mátra-
verebély, Dózsa György u. 14.

BraiLab számítógép eladó; floppy-kezelő beépítve. Ára 15 000 Ft. Érdeklődni lehet Szalai Sándornál, az 1 274-850 sz. telefonon, munkanapokon de. 8—11 óra között.

Gyengénlátó, otthont, zenét, színházat és a hosszú sétákat kedvelő, alközpontkezelő férfi keresi 33—36 év közötti házas, lakással rendelkező hölgy ismeretségét házasság céljából. Válaszokat „Otthon” jellegre a kiadóba kér.

Ez itt a reklám helye!

Kéziszövésű díspárnákat, asztali és falifutókat, tarisznyákat, újságtartókat keres káprázatos színekben és jó minőségben?

Látogasson el a VI. Szív u. 50. számú házba vagy érdeklődjön a 1326-287-es telefonszámon Garamvölgyi Eszter kézziszövő kisiparos sorstársnőnkénél.

Nem fog csalódni!

